

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v2.2025.15>

О. С. Дяковський
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри інформаційного, господарського
та адміністративного права
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
докторант кафедри публічного права
Державного податкового університету
orcid.org/0000-0003-3412-9278

С. С. Мороз
кандидат юридичних наук, адвокат, керуючий партнер
Адвокатського об'єднання «Юридична компанія «Діктум»
orcid.org/0009-0009-0499-3170

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ОСНОВА ВИЗНАЧЕННЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ НОТАРІУСА ЯК СУБ'ЄКТА ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ

Стаття присвячена дослідженню адміністративно-правового статусу нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації. Автором проаналізовано основні аспекти правового статусу нотаріуса в контексті його функціонування як публічного управлінця, уповноваженого здійснювати важливі адміністративні процедури, зокрема в сфері реєстрації прав на нерухоме майно, юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. Визначено, що адміністративно-правовий статус нотаріуса включає в себе цілу низку елементів, серед яких ключовими є правосуб'єктність, права і обов'язки, відповідальність, гарантії захисту прав тощо.

У статті зосереджено увагу на особливостях правосуб'єктності нотаріусів, яка включає як юридичну правосуб'єктність, так і делеговані державою владні повноваження щодо здійснення реєстраційних функцій. Нотаріус виступає як суб'єкт публічної адміністрації, що здійснює певні управлінські функції в межах законодавчо визначених повноважень, які зокрема стосуються реєстрації прав на нерухоме майно, обтяжень і правочинів. Відтак, він є невід'ємною частиною адміністративної системи та правової інфраструктури держави, зокрема у процесах реєстрації юридичних фактів, що мають важливе правове значення.

З метою вивчення адміністративно-правового статусу нотаріусів, автором досліджено нормативно-правові акти, які регулюють їх діяльність, серед яких основну увагу приділено Закону України «Про нотаріат», Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», а також ряд підзаконних актів. Автором зауважується, як ці нормативно-правові акти формують правову основу для діяльності нотаріуса як реєстратора і надають йому компетенцію для здійснення відповідних адміністративних функцій.

Стаття підкреслює важливість детального правового регулювання адміністративно-правового статусу нотаріуса, оскільки його діяльність має великий вплив на правовий оборот в Україні та забезпечення стабільності правових відносин.

Ключові слова: нотаріат, адміністративно-правовий статус, державна реєстрація, правосуб'єктність нотаріуса, компетенція та відповідальність нотаріуса, персональні дані, захист даних, вразливі дані, інформація.

Diakovskiy O. S., Moroz S. S. THEORETICAL AND LEGAL BASIS FOR DETERMINING AND CHARACTERIZING THE ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS OF A NOTARY AS A SUBJECT OF STATE REGISTRATION

The article is devoted to the study of the administrative and legal status of a notary as a subject of state registration. The author analyzes the main aspects of the notary's legal status in the context of his/her functioning as a public administrator authorized to carry out important administrative procedures, in particular, in the area of registration of rights to real estate, legal entities and individual entrepreneurs. The author determines that the administrative and legal status of a notary includes a number of elements, among which the key ones are legal personality, rights and obligations, liability, guarantees of rights protection, etc.

The article focuses on the peculiarities of notaries' legal personality, which includes both legal personality and the powers delegated by the State to perform registration functions. A notary acts as a public administration entity that performs certain administrative functions within the limits of legally defined powers, which, in particular, relate to the registration of rights to real estate, encumbrances and transactions. Therefore, it is an integral part of the administrative system and legal infrastructure of the state, in particular in the processes of registering legal facts of important legal significance.

With a view to studying the administrative and legal status of notaries, the author examines the legal acts regulating their activities, with the main focus on the Law of Ukraine «On Notaries», the Law of Ukraine «On State Registration of Legal Entities, Individual Entrepreneurs and Public Organizations», the Law of Ukraine «On State Registration of Real Property Rights and Encumbrances», and a number of by-laws. The author notes how these legal acts form

the legal basis for notaries' activities as registrars and provide them with the competence to perform the relevant administrative functions.

The article emphasizes the importance of detailed legal regulation of the administrative and legal status of a notary, since his or her activities have a major impact on the legal turnover in Ukraine and ensure the stability of legal relations.

Key words: notary, administrative and legal status, state registration, legal personality of a notary, competence and responsibility of a notary, personal data, data protection, sensitive data, information.

Постановка проблеми. Адміністративно-правовий статус нотаріуса є вагомим питанням, яке прямо впливає на забезпечення прав свобод та законних інтересів громадян, особливо в умовах повномасштабного російського вторгнення в Україну. Адже нотаріуси відіграють провідну роль у забезпеченні правової стабільності та реєстрації різноманітних правових документів. Тому актуальність огляду наукових досліджень, що стосуються статусу нотаріуса в процедурах державної реєстрації, обумовлена необхідністю забезпечення дотримання конституційно гарантованих прав і свобод громадян, а також прав та законних інтересів юридичних осіб. Це, у свою чергу, сприяє формуванню правового режиму законності та запобігає виникненню такого негативного явища як правовий нігілізм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наявних наукових концепцій з метою виокремлення єдиного наукового підходу щодо розуміння поняття та елементів адміністративно-правового статусу нотаріуса у відносинах щодо державної реєстрації впливає з наукових досліджень, в яких розкривається сутність загальної категорії «правовий статус» та спеціалізованої «адміністративно-правовий статус». Це відноситься до концепцій, що обґрунтовані в рамках загальної теорії права, зокрема, такими науковцями, як: О.Ф. Скакун, О.В. Зайчук, А.В. Панчишин, Н.М. Оніщенко, О.В. Петришин, П.М. Рабінович та інші, а також у доктрині адміністративного права – В.В. Зуй, Т.О. Коломєць, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, С.Г. Стеценко та інші. Однак потребується більш детальний аналіз, зважаючи на адаптацію чинного законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Мета статті – дослідження та аналіз адміністративно-правового статусу нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації та виділення структурних елементів даного адміністративно-правового статусу.

Виклад основного матеріалу. Розуміння адміністративно-правового статусу нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації є комплексним питанням, яке потребує розкриття проблематики інших тем, зокрема, для початку необхідно визначитися із розумінням такого поняття, як «правовий статус». В юридичній науці наявні декілька підходів до тлумачення та визначення змісту даної категорії.

Наприклад, відповідно до наукової думки, яку обґрунтовує О.Ф. Скакун, правовий статус – це

визначена законодавством система взаємозалежних прав, законних інтересів і обов'язків суб'єкта права. Дане поняття є одним з найважливіших політико-правових категорій, що нерозривно пов'язане із соціальною структурою суспільства, рівнем демократії, станом законності. Будучи складним багатоаспектним конституційно-правовим механізмом, правовий статус виступає як юридична міра соціальної свободи суб'єкта права; визначає межі, у яких можуть відбуватися кількісні зміни його правового становища. Правовий статус є основою правового становища – узагальненої категорії, що охоплює основні характеристики стану суб'єкта права в державі [1, с. 569].

Дещо інше розуміння має А.В. Панчишин, який вважаю, що правовий статус є самостійною категорією, яка характеризується наступними ознаками: універсальний характер; відображає особливості особи та держави як учасників суспільних відносин та ступінь і характер їх взаємодії; права та свободи, що складають основу статусу, не можуть реалізовуватись без інших його компонентів – обов'язків та відповідальності; забезпечує системність прав, свобод та обов'язків; елементи структури правового статусу взаємозалежні та взаємодіючі; характеризується відносною стабільністю [2, с. 96].

Тобто, роблячи проміжні висновки, може зазначити, що термін «правовий статус» має загальний характер, оскільки він охоплює основні характеристики суб'єкта в контексті його взаємодії з суспільством і державою в рамках існуючої правової системи. Більш точно розуміння правового статусу, яке повною мірою розкриває аспект особи, формується через призму норм відповідних галузей права, зокрема адміністративного. Галузеві правові статуси конкретизують загальний правовий статус стосовно окремих видів правовідносин, що виникають у суспільстві. Таким чином, «адміністративно-правовий статус» є однією з конкретизацій загального поняття «правовий статус» і повинен тлумачитися на його основі.

Для розкриття поняття «адміністративно-правовий статус» можемо звернутися до Т.О. Коломєць, яка дану категорію розкриває, як сукупність суб'єктивних прав і обов'язків, закріплених нормами адміністративного права за певним органом. У той же час обов'язковою ознакою набуття суб'єктом адміністративно-правового статусу є наявність у нього конкретних суб'єктивних прав і обов'язків, що реалізуються в рамках як адмі-

ністративних правовідносин, так і поза ними [3, с. 64].

І.П. Голосніченко визначає зміст адміністративно-правового статусу як сукупність прав і обов'язків, закріплених нормами адміністративного права, реалізація яких забезпечується певними гарантіями. Основою цього статусу є адміністративна правоздатність – здатність мати права і виконувати обов'язки адміністративно-правового характеру [4, с. 198]. Такий погляд на дане питання також розділяє В.А. Миколенко [5, с. 14].

П.С. Лютіков вважає, що права й обов'язки особи слід розглядати у площині адміністративно-правового статусу особи, вважаючи їх поряд з адміністративною правосуб'єктністю ключовими елементами всієї структури адміністративно-правового статусу особи [6, с. 128].

Найбільш повно тлумачення даного поняття, на нашу думку, дає О.В. Мещерякова яка доводить, що адміністративно-правовий статус особи складається з сукупності елементів, які утворюють його склад. Поряд із наявністю різних поглядів на перелік його структурних елементів, доцільно зазначити, що права і обов'язки становлять серцевину правового статусу, а тому є його обов'язковими елементами. До елементів адміністративно-правового статусу слід відносити: адміністративну правосуб'єктність; права; обов'язки; заборони і відповідальність за їхнє порушення [7, с. 610].

Розглядаючи саме адміністративно-правовий статут нотаріуса, варто зосередити увагу на дисертації В.В. Юрченка, в якій аналізується проблема адміністративно-правового статусу нотаріуса в умовах реформування юстиції України (2014 року) та О.О. Висеканцева, в якій безпосередньо вивчаються проблеми адміністративно-правового статусу державного нотаріуса (2014 року).

Так, О.О. Висеканцев пропонує розглядати адміністративно-правовий статус державного нотаріуса як встановлені законодавством права, обов'язки, обмеження, гарантії та відповідальність, які у своїй взаємодії відображають правове положення державного нотаріуса в системі державних органів [8, с. 7]. Тобто, як бачимо, дослідник включає до елементів адміністративно-правового статусу не тільки повноваження, а й засоби забезпечення реалізації статусу та законності діяльності нотаріуса, а саме: гарантії, обмеження й відповідальність.

Доречною вдається точка зору, яку висловлює В.В. Юрченка щодо визначення адміністративно-правового статусу нотаріуса як його положення (місця) у механізмі держави та системі владовідносин, визначеного шляхом закріплення у адміністративно-правових нормах відповідних прав та обов'язків, а також інших найбільш важ-

ливих і принципових юридичних характеристик [9, с. 46]. Аналізуючи даний підхід, в літературі ставиться під сумнів доцільність включення нотаріуса у систему владовідносин, адже необхідна насамперед відповідність ознак статусу нотаріуса ознакам владовідносин, зокрема, визначення існування належних способів і засобів, які має право застосовувати держава, у випадку невиконання чи неналежного виконання рішень, дій нотаріуса.

Тобто, підсумовуючи викладене для подальшої характеристики статусу нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації необхідно зазначити, що основними елементами адміністративно-правового статусу в доктрині визначаються адміністративна правосуб'єктність, права та обов'язки, а також відповідальність. Окрім цього, до складу обґрунтовано пропонують відносити ще гарантії захисту прав і обов'язків, заборони, компетенцію.

Вищезгадані елементи адміністративно-правового статусу нотаріус реалізує не лише під час вчинення нотаріальних дій, а й при здійсненні реєстрації, оскільки нотаріус є спеціальним суб'єктом, уповноваженим державою на проведення реєстраційних дій, що дозволяє виконувати основні завдання держави у сфері державної реєстрації. А тому додатково варто також проаналізувати сутність, структуру та правове забезпечення даної процедури.

Чинним законодавством України визначено, що державній реєстрації підлягають:

- юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми, форми власності та підпорядкування, їхня символіка (у випадках, передбачених законом), громадські формування, що не мають статусу юридичної особи, та фізичні особи-підприємці (ч. 1 ст. 3 Закону України від 15.05.2003 р. № 755-IV «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» (далі – Закон № 755-IV) [10];

- речові права на нерухоме майно та їх обтяження (ч. 1 ст. 1 Закону України від 01.07.2004 р. № 1952-IV «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» (далі – Закон № 1952-IV) [11];

- акти цивільного стану (ч. 1 ст. 1 Закону України від 01.07.2010 р. № 2398-VI «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» (далі – Закон № 2398-VI) [12];

- рухоме майно та його обтяження (Порядок ведення Державного реєстру обтяжень рухомого майна, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 05.07.2004 р. № 830) [13];

Даний перелік об'єктів державної реєстрації не є вичерпний.

Якщо звертатися до юридичної літератури, то зокрема, О.С. Луніна визначає державну реєстра-

цію як юридичний акт та виділяє широке і вузьке (юридичне) значення державної реєстрації. У широкому значенні реєстрація полягає у цілеспрямованій діяльності щодо внесення відомостей про об'єкт, який підлягає реєстрації, у офіційні документи, реєстри. У вузькому значенні реєстрація є юридичним актом визнання законним та юридично значимим об'єкт реєстрації (інформацію, відомості, речі матеріального світу тощо) [14, с. 42–43].

Науковець М. Гурковський вважає, що державна реєстрація – це інститут адміністративного права, яким забезпечується фіксація фактів, явищ, відомостей чи певних матеріальних об'єктів з метою їх державного обліку та контролю, засвідчення дійсності та надання їм законного (легітимного) статусу, в результаті чого настають певні юридичні наслідки. Вона здійснюється у встановленому законодавством порядку органами публічної адміністрації, на які покладено також обов'язки щодо ведення та належного функціонування відповідного державного реєстру [15, с. 173].

Дещо інший підхід має Болгар О.В., який тлумачить державну реєстрацію як форму діяльності виконавчої влади, що опосередковує здійснення правового контролю та обліку реєстрованих об'єктів шляхом винесення реєструючим органом адміністративно-правових актів у рамках нормативно врегульованої процедури [16, с. 340].

Деякі дослідники вбачають у реєстрації тільки елемент технічного обліку. Проте державна реєстрація має не лише інформаційне значення, її роль головним чином полягає в тому, щоб підтвердити юридичні факти чи їх системи. Очевидно, акт реєстрації є рішенням компетентного органу, що вказує на юридичний стан суб'єкта. Реєстраційні дії мають юридичні наслідки [17, с. 209–210]. На думку вчених Ю.О. Куц та С.В. Краснощорової, реєстрація у світовій практиці традиційно належить до управлінських послуг [18, с. 10–11].

Інші науковці розглядають державну реєстрацію як юридичний факт. Так Н.В. Майка вважає, що державна реєстрація за своєю природою є правовстановлюючим юридичним фактом [19, с. 44]. С.О. Слободянюк, зауважує, що державна реєстрація має не технічний, а правостворюючий та/або правопідтверджуючий характер і розглядається як юридичний факт, що здійснюється відповідним реєструючим органом, її метою є мінімізація потенційної можливості порушень прав учасників обороту об'єктів нерухомості [20, с. 8]. В.В. Нікітін доводить, що державна реєстрація є юридичним фактом, що є сукупністю офіційних, юридично значущих дій, які здійснюються уповноваженими органами державної влади, та полягає в офіційному визнанні, зміні та припиненні певних прав або правочинів через затвердження

таких процесуальних дій у спеціально створених інформаційних базах – реєстрах [21, с. 9].

Варто також розглянути, яке визначення надається процедури державної реєстрації на законодавчому рівні в тих чи інших нормативно-правових актах.

Так, п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону № 755-IV визначено, що державна реєстрація юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб-підприємців – офіційне визнання шляхом засвідчення державою факту створення або припинення юридичної особи, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, відокремленого підрозділу юридичної особи, утвореної відповідно до законодавства іноземної держави, засвідчення факту наявності відповідного статусу громадського об'єднання, професійної спілки, її організації або об'єднання, політичної партії, організації роботодавців, об'єднань організацій роботодавців та їхньої символіки, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, зміни відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, про юридичну особу та фізичну особу-підприємця, а також проведення інших реєстраційних дій, передбачених цим Законом.

Законом № 1952-IV, а саме п. 1 ч. 1 ст. 2, визначається державна реєстрація речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень – офіційне визнання і підтвердження державою фактів набуття, зміни або припинення речових прав на нерухоме майно, обтяжень таких прав шляхом внесення відповідних відомостей до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

Проаналізувавши ці два визначення, які наведені в законодавстві, можна визначити наступні ознаки державної реєстрації:

- 1) є офіційно визначеною;
- 2) здійснюється уповноваженими державою суб'єктами;
- 3) являє собою юридичний факт;
- 4) полягає у визнанні і підтвердженні відповідного юридичного факту;
- 5) здійснюється за допомогою процедур щодо внесення відомостей до спеціального реєстру, а також проведення інших реєстраційних дій.

Отже, аналізуючи приписи чинного законодавства України, а саме Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» та Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», державну реєстрацію доцільно визначати як юридичний факт, а також як сукупність цілеспрямовано здійснюваних адміністративних процедур.

Відтак, розібравшись із всіма необхідними поняттями, визначивши їхню структуру та зміст, можемо розглянути адміністративно-правовий статус нотаріуса в контексті державної реєстрації. Першим елементом правового статусу нотаріуса, який варто проаналізувати є правосуб'єктність.

Хоч деякі науковці не відносять правосуб'єктність до складових елементів адміністративно-правового статусу, на нашу думку, правосуб'єктність є основним та базовим елементом адміністративно-правового статусу нотаріуса, тоді як інші елементи адміністративно-правового статусу є похідними і повинні розглядатися в сукупності, як єдине ціле. Адже, як стверджує К.І. Чижмар, правове становище нотаріуса також визначається правосуб'єктністю, складовими елементами якої є закріплена Законом України від 02.09.1993 р. № 3425-ХІІ «Про нотаріат» (далі – Закон № 3425-ХІІ) безперечна юрисдикція, на здійснення якої уповноважений нотаріус, та компетенція, що виявляється в його повноваженнях [22, с. 83]. Розвиваючи далі цю думку, слід зазначити, що складові елементи правосуб'єктності нотаріуса визначаються не тільки Законом № 3425-ХІІ, а й раніше згаданими Законом № 755-ІV та Законом № 1952-ІV, що виявляється в його правах та обов'язках щодо вчинення не тільки нотаріальних дій, а й державної реєстрації.

В аспекті здійснення державної реєстрації нотаріусом, можна констатувати про те що нотаріус у даних правовідносинах виступає як суб'єкт владних повноважень. Так згідно п. 7 ч. 1 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАСУ), суб'єкт владних повноважень – орган державної влади (у тому числі без статусу юридичної особи), орган місцевого самоврядування, їх посадова чи службова особа, інший суб'єкт при здійсненні ними публічно-владних управлінських функцій на підставі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень, або наданні адміністративних послуг [23].

Підтвердженням цього є позиція Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, викладена в Листі від 07.02.2014, згідно з якою владність у нотаріальних правовідносинах, то вона виявляється лише в офіційній силі нотаріальних актів. Правовідносини, що виникають між нотаріусами та іншими суб'єктами нотаріальної діяльності, є суто процесуальними за своєю сутністю і не можуть характеризуватися як владні відносини у розумінні КАС. Однак слід звернути увагу, що у зв'язку з прийняттям Закону України від 01 липня 2004 року № 1952-ІV «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» державна реєстрація прав у результаті вчинення нотаріальної дії з нерухомим майном, об'єктом незавершеного будівництва проводиться нотаріусом, яким

вчинено таку дію. Тобто держава в цій частині делегує нотаріусам владні повноваження. Тому судам при розгляді позовів щодо оскарження дій або бездіяльності нотаріуса як державного реєстратора прав на нерухоме майно слід пам'ятати, що це справи адміністративної юрисдикції згідно з п. 8 постанови пленуму Вищого адміністративного суду України від 20 травня 2013 року № 8 «Про окремі питання юрисдикції адміністративних судів» [24].

Також варто звернути увагу, що Мін'юст як держатель відповідного реєстру є суб'єктом владних повноважень, який делегує свої повноваження з ведення реєстру Державному підприємству «Інформаційний центр» Мін'юсту, яке у свою чергу укладає відповідні договори з реєстраторами – державними нотаріальними конторами та приватними нотаріусами. Самі ж нотаріуси виступають як суб'єкти делегованих владних повноважень. Отже, при вчиненні зазначених реєстраційних дій нотаріус діє як суб'єкт владних повноважень. Отже, при вчиненні зазначених реєстраційних дій нотаріус діє як суб'єкт владних повноважень [25, с. 152].

Слушною тут є думка Т.С. Курило відповідно до якої законодавець відніс нотаріусів до окремою групи суб'єктів, а саме осіб, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але які надають публічні послуги. Загалом, такий підхід відповідає сучасному уявленню про роль і призначення нотаріусів в публічному управлінні: вони посвідчують права, а також факти, що мають юридичне значення, вчиняють інші нотаріальні дії, передбачені законом, з метою надання їм юридичної вірогідності [26, с. 169].

Іншою складовою адміністративно-правового статусу нотаріуса в контексті державної реєстрації є сукупність прав та обов'язків, закріплених законодавством у сфері державної реєстрації. В першу чергу статус нотаріуса як державного реєстратора встановлюється нормами раніше згаданих законів України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» та «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», і в даному аспекті він, що логічно і правильно, не відрізняється від статусу інших державних реєстраторів. Всі вони мають однаковий обсяг прав та обов'язків, зокрема щодо: прийняття документів, перевірки та розгляду документів, в тому числі дотримання строків державної реєстрації, територіальності, відмови у проведенні державній реєстрації; розгляду документів і загалом порядку проведення реєстраційних дій в державних реєстрах.

Права, обов'язки нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації та порядок їх реалізації конкретизовано підзаконними нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України, Міністерства юстиції України. Зокрема, слід виділити поста-

нову Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2015 р. № 1127, якою затверджено Порядок державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень [27], наказ Міністерства юстиції України 09.02.2016 № 359/5, яким затверджено Порядок державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи [28].

Ще одним елементом, без якого неможливо уявити адміністративно-правовий статус нотаріуса є юридична відповідальність. І.В. Святецька вказує, що відповідальність нотаріуса, за своєю суттю, – це форма впливу держави на допущені порушення правових норм, на посягання на соціальні інтереси суспільства, права особи. Нотаріус відповідає за правомірність своїх дій не тільки перед особами, що звернулись за нотаріальною допомогою, але й перед суспільством в цілому [29, с. 56].

Окрім вищевказаних елементів адміністративно-правового статусу нотаріуса у відносинах щодо державної реєстрації доцільно також розглянути гарантії прав та обов'язків. Як пише М.В. Бондарева, традиційно під гарантіями процесуальної діяльності розуміються правові засоби, що містяться у нормах права, і забезпечують суб'єктам процесуальної діяльності виконання ними обов'язків і використання наданих прав [30, с. 79].

Доцільно звернути увагу, що стаття 8-1 Закону України «Про нотаріат» визначає гарантії нотаріальної діяльності. Відповідно до цієї норми, держава гарантує і забезпечує рівні умови доступу громадянам до зайняття нотаріальною діяльністю та рівні можливості нотаріусам в організації та здійсненні ними нотаріальної діяльності. Будь-яке втручання в діяльність нотаріуса, зокрема з метою перешкоджання виконанню ним своїх обов'язків або спонукання до вчинення ним неправомірних дій, у тому числі вимагання від нього, його помічника, інших працівників, які знаходяться у трудових відносинах з нотаріусом, відомостей, що становлять нотаріальну таємницю, забороняється і тягне за собою відповідальність відповідно до законодавства. Обшук, виїмка, огляд робочого місця (контори) провадяться на підставі та в порядку, встановленому законом [31].

Статтею 11 Закону № 1952-IV передбачено для державних реєстраторів наступну гарантію: «Державний реєстратор самостійно приймає рішення за результатом розгляду заяв у сфері державної реєстрації прав. Втручання, крім випадків, передбачених цим Законом, будь-яких органів влади, їх посадових осіб, юридичних осіб, громадян та їх об'єднань у діяльність державного реєстратора під час проведення реєстраційних дій забороняється і тягне за собою відповідальність згідно із законом» [11].

Відповідну гарантію також визначено ч. 10 ст. 6 Закону № 755-IV: «Втручання будь-яких органів, їх посадових осіб, громадян, юридичних осіб та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, у діяльність державного реєстратора під час проведення реєстраційних дій, крім випадків, передбачених цим Законом, забороняється і тягне за собою відповідальність згідно із законом» [10].

Висновок. Аналіз адміністративно-правового статусу нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації показав, що цей статус є комплексним та багатограним правовим явищем, яке вимагає детального розгляду на основі як загальних, так і спеціальних адміністративно-правових норм. Визначення адміністративно-правового статусу нотаріуса передбачає врахування низки елементів, таких як адміністративна правосуб'єктність, права та обов'язки, відповідальність, гарантії захисту прав, заборони та компетенція. Ці елементи реалізуються в межах законодавчих актів, що регулюють діяльність нотаріусів, зокрема, Законів України «Про нотаріат», «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень».

Важливою складовою адміністративно-правового статусу нотаріуса є його правосуб'єктність, що охоплює як юридичну правосуб'єктність, так і делеговані владні повноваження щодо здійснення державної реєстрації. Нотаріус виступає як суб'єкт публічної адміністрації, уповноважений державою на виконання важливих адміністративних функцій, зокрема, у сфері реєстрації прав на нерухоме майно та юридичних осіб. Державна реєстрація, здійснювана нотаріусами, має правостворюючий характер і тісно пов'язана з виконанням публічних управлінських функцій.

До ключових аспектів адміністративно-правового статусу нотаріуса належать також його права та обов'язки у сфері державної реєстрації. Окрім того, особливу увагу слід приділити юридичній відповідальності нотаріусів, яка є основною формою впливу на порушення ними правових обов'язків.

Загалом, адміністративно-правовий статус нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації є важливим елементом правової системи, який потребує подальшого вдосконалення для забезпечення ефективності та законності в діяльності нотаріусів, а також для забезпечення належної охорони прав учасників цивільного обігу в тому числі захисту персональних даних.

Література

1. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: (енциклопед. курс): підруч. для студ. вищ. навч. закл. освіти. Харків: Еспада, 2006. 776 с.

2. Панчишин А. В. Поняття, ознаки та структура категорії «правовий статус». *Часопис Київського університету права*, 2010. № 2. С. 95–98.
3. Коломєць Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 284 с.
4. Голосніченко І. П. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч. Київ: Юридична думка, 2004. 584 с.
5. Миколенко В. А. Прокуратура України як суб'єкт адміністративного права: автореф. дис. ... к.ю.н.: 12.00.07. Київ, 2011. 19 с.
6. Лютіков П. С. Класифікація та характерні ознаки суб'єктивних прав та обов'язків як складових адміністративно-правового статусу юридичної особи: теоретико-правовий аналіз. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*, 2013. № 2(1). С. 125–131.
7. Мещерякова О. В. Щодо визначення елементів адміністративно-правового статусу учасників операцій ООН з підтриманням миру. *Форум права*, 2011. № 2. С. 609–612.
8. Висеканцев О. О. Адміністративно-правовий статус державного нотаріуса: дис. ... к.ю.н.: 12.00.07. Сумський державний університет. Суми, 2014. 203 с.
9. Юрченко В. В. Адміністративно-правовий статус нотаріуса в умовах реформування юстиції України: дис. ... к.ю.н.: 12.00.07. Державний науково-дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України. К., 2013. 205 с.
10. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV: станом на 23 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text> (дата звернення: 04.12.2024).
11. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 № 1952-IV: станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text> (дата звернення: 04.12.2024).
12. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 № 2398-VI: станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17#Text> (дата звернення: 04.12.2024).
13. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру обтяжень рухомого майна: Постанова Каб. Міністрів України від 05.07.2004 № 830: станом на 20 жовт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/830-2004-п#Text> (дата звернення: 04.12.2024).
14. Луніна Олена Станіславівна. Публічно-правові спори у сфері державної реєстрації як предмет адміністративного судочинства: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Національний авіаційний університет. Київ, 2015. 207 с.
15. Гурковський М. Реєстраційна діяльність публічної адміністрації: організаційно-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. К., 2009. 217 с.
16. Болгар О. Сутність державної реєстрації як форми публічного адміністрування. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2021. № 5. С. 336–340.
17. Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України: Підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 543 с.
18. Куц Ю. О., Краснопоорова С. В. Якісні адміністративні послуги – головна умова підвищення довіри населення до органів влади: монографія. Х.: ХарРІНА-ДУ «Магістр», 2006. 192 с.
19. Майка Н. В. Реєстрація речових прав на чужу нерухомість як юридичний факт. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2017. № 4. С. 43–45.
20. Слободянюк С. О. Цивільно-правове регулювання державної реєстрації речових прав на нерухоме майно: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Нац. ун-т імені Т. Шевченка. Київ, 2012. 18 с.
21. Нікітін В. В. Адміністративно-правовий статус державних (публічних) реєстраторів в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Науково-дослідний інститут публічного права. Київ, 2017. 208 с.
22. Чижмар К. Конституційно-правовий статус нотаріату в контексті реалізації його правосуб'єктності. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2014. № 4. С. 82–84.
23. Кодекс адміністративного судочинства України: Кодекс України від 06.07.2005 № 2747-IV: станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 04.12.2024).
24. Про судову практику розгляду справ про оскарження нотаріальних дій або відмову в їх вчиненні: Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 07.02.2014. *Інформаційно-аналітична база «Ліга-Закон»*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/VRR00137> (дата звернення: 04.12.2024).
25. Юрах В. Правовий статус нотаріуса у відносинах публічного характеру. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія: Право*, 2017. Вип. 1. С. 151–155.
26. Курило Т. Адміністративно-правовий статус нотаріуса як особливого суб'єкта адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією. *Науковий вісник публічного та приватного права*, 2016. Т. 2, № 2. С. 167–173.
27. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Постанова Каб. Міністрів України від 25.12.2015 № 1127: станом на 25 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-2015-п#Text> (дата звернення: 04.12.2024).
28. Про затвердження Порядку державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи: Наказ М-ва юстиції України від 09.02.2016 № 359/5: станом на 3 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0200-16#Text> (дата звернення: 04.12.2024).
29. Святецька І. В. Деякі питання юридичної відповідальності нотаріуса. *Мала енциклопедія нотаріуса*, 2013. № 2. С. 56–59.
30. Бондарева М. В. Гарантії нотаріальної діяльності. *Університетські наукові записки*, 2010. № 2 (34). С. 79–82.
31. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII: станом на 15 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення: 04.12.2024).
32. Kreminskyi O., Omelchuk L., Habrelian A., Matsiuk A., Diakovskiy O. Legal regime of virtual currency in Ukraine: current state, problems and prospects of regulation. *Revista Rela es Internacionais do Mundo Atual*, 2024. Vol. 1. № 43. P. 21–24.
33. Дяковський О. С., Габрелян А. Ю. Основні засади та принципи протидії дезінформації. *Юридичний вісник*, 2024. № 4. С. 30–36.
34. Габрелян А. Ю. Особливості функціонування міжнародних стратегічних альянсів в ІТ-сфері. «Правові системи». Науково-практичний електронний журнал, 2018. № 1/2. С. 490–498.
35. Габрелян А. Ю. Переваги та недоліки створення міжнародних стратегічних альянсів. «Правові системи». Науково-практичний електронний журнал, 2018. № 3. С. 601–610.